

Posudek školitele na diplomovou práci Jana Hájka

Lidské tělo v hindských idiomech

(Human Body in Hindi Idioms)

UK FF, ÚJCA, Praha 2009, 133 stran

Ve své práci se diplomant zaměřuje na klasifikaci a vysvětlování hindských idiomatických spojení, která tvoří pojmenovací jednotky části lidského těla. Pracuje s jazykovým materiálem, který čerpá z hindských frazeologických slovníků.

Své pojednání rozdělil do šesti kapitol. Po úvodní kapitole, o záměru a postupech v deskripci (kap. 1, s. 1-9), se zabývá obecnou charakterizací idiomatiky a frazeologie (kap. 2, s. 10-18). Tu se opírá hlavně o teoretické výklady lingvistů (F. Čermák, Olejniczak, Nunberg, Šarma aj.), jejichž stanoviska porovnává. Vysvětluje vnitřní strukturu popisovaných spojení po stránce syntagmatické a paradigmatické. Je chvályhodné, že si všimá, že idiom, ač založený na "anomálii" neboli nezvyklém spojení jako komplexní pojmenovací jednotka děje (verbální idiom) funguje, byť v omezené míře, místo prostého slovesa (vzít nohy na ramena = utíkat). Toto je důležitý moment v onomasiologii; idiom často nabývá funkci komplexní pojmenovací jednotky, přičemž ztrácí svou figurativní a expresivní sílu. Kondenzací jeho formy může vzniknout nové jednoslovné pojmenování. Tímto způsobem dochází k obohacení slovní zásoby jednoho jazyka.

Práce se tématicky realizuje v kap. 3 (s. 20-26), kde se autor soustřeďuje na somatické idiomy, a zvláště pak v kap. 4 (s. 27-70), kde vysvětluje metaforiku jednotlivých hindských somatických idiomů. Uvádí 162 příkladů, které klasifikuje podle částí těla. Příklady byly vybrány z korpusu 2050 idiomů založených na 43 pojmenovacích jednotkách (včetně synonymních výrazů asi 70). Tento korpus tvoří přílohu diplomové práce (s. 76-133). Dalo by se říct, že jde o dost reprezentativní vzorek; ostatně počet idiomů nemůže být konečný, vzhledem k jazykové dynamice – vývoji a dialektálním zvláštěnostem. Nejen ve čtvrté kapitole se diplomant zabývá významovou stránkou idiomů, toto činí také v kap. 5 (s. 71-72), kde řeší problém překladu do češtiny a hledání idiomatických ekvivalentů. Právě výskyt potíží při překládání z hindštiny pobízí ke zkoumání frazeologie a idiomatiky a je jedním z podstatných cílů takového podnikání. Autorův komparativní přístup k dané problematice, porovnání hindských idiomů s českými, je chvályhodný. V závěrečné kapitole (kap. 6) shrnuje výklad a uvědomuje si přínos své práce, poznamenáváje však, že popis není vyčerpávající (s. 73).

V této diplomové práci je zajímavý výklad některých idiomů založených na *směrových metaforách* podle Lakoffa a Johnsona. Zavádění tohoto modelu se však zda dost neočekávaným a nevyváženým, vzhledem k tomu, že se diplomant předtím v teoretické části (kap.2) nezmiňuje o klasifikaci metafor podle uvedených autorů. Zmínka o jednom typu logicky implikuje i další typy metafor. Autoři citované knihy (*Metafory, kterými žijeme*, s 29) rozlišují několik druhů metafor, což nabízí hledání takových jevů i ve zkoumaném jazyce.

Téma somatických idiomů dosud nebylo systematicky zpracováváno v hindské lingvistice a tím je i větší přínos Jana Hájka, že se pokouší o výklad těchto nesmírně obtížných jevů v hindštině. Analýza každého jednotlivého idiomu by mohla být daleko hlubší po lingvistické (formální) a sémantické stránce. Výsledný význam, který vzniká ze spojení různých nominálních a verbálních složek by se v mnoha případech mohl hledat v metonymičnosti jednotlivých složek a v jejich polysémii. Zde uvádím pouze pár příkladů namísto mnoha. Tak např. mozek (*dimāḡ*) vystupuje ve významu hlava (viz příklady 23,24 na s. 33, 34), a obráceně (hlava označuje rozum, mozek). Obdobně je to i se slovesy, např. *khānā* a též *khilānā*, která vedle významů *jíst* a *krmit* zastupují slovesa *zakoušet*, *snášet* a *nechat někoho zakoušet*. Hlubková strukturní a sémantická analýza by však daleko přesahovala požadavky na diplomovou práci.

V práci se na několika místech vyskytly grafické chyby, např. na s. 45 hindský text příkladu 73 má být psán kurzívou; ve slovech tatsamových *anusvár* v transliteraci nemá být zaměňován *anunásikem* (vlnovkou), např. na s. 51 *āḡ* místo *aḡ* (úd); některé fráze jsou neúplné, což je zřejmé z překladu, např. jednotka 742 v příloze *kis mūh se*; nebo jsou uvedené neodpovídající překlady, např. v jednotce 1399.

Práce je kompaktní, přehledná a čtivá. Postup získávání jazykového materiálu a popisu je dobrý a zcela odpovídající požadavkům. Excerptce z literárních děl by pro tento druh pojednání a takové tématické zaměření neměl význam, stejně jako ani terénní výzkum.

Diplomovou práci Jana Hájka shledávám jako velmi zdařilou a přínosnou. Hodnotím ji jako výbornou.

S. Kostić 

V Praze, 15.9.2009